

I dagens frågor

Red: Sten Söderberg

Arbetsförhållanden och sjukfrånvaro

– Det är arbetsplatsförhållandena som påverkar sjukskrivningen – det som arbetsgivarna hela tiden har velat förneka.

Så kommenterar *Ingemar Lindberg* resultatet av Riksförsäkringsverkets stora undersökning om sjukfrånvaron 1972–76 i en artikel i *LO-tidningen* (8/79). Han är LO:s representant i den referensgrupp som knutits till utredningen.

LO-områdets medlemmar är mer sjukskrivna än inom PTK. 1976 var siffran för LO-delen i snitt 26 dagar, för PTK 10 dar.

Men det är långtidssjukfallen som drar upp siffran för LO-arbetarna. Denna är inom LO dubbelt så hög som inom PTK-området.

Det största antalet sjukdagar totalt gäller just de långtidssjukskrivna. Hela 67 procent av antalet sjukdagar gäller personer som varit sjukskrivna mer än 30 dar.

Korttidssjukskrivningen (1–3 dar) svarar bara för 13 procent av det totala antalet sjukdagar. Det är denna lilla bit som SAF ville komma åt genom sitt utspel hösten 1976 att "reformera" den svenska sjukförsäkringen – dvs att ta bort karensdagar.

I materialet ingår också sjukskrivning p.g.a olycksfall. Undersökningen särskiljer inte olycksfallen. Men det är rimligt att anta att olycksfallen svarar för en mycket stor bit av LO-sidans sjukfall.

Om man ser till olika grupper inom LO-sektorn som drabbas visar det sig att arbetare med skiftarbete

och stora arbetsplatser har högre sjukfrånvaro.

– Framförallt är det tydligt att sjukfrånvaron skiljer sig från bransch till bransch, kommenterar Ingemar Lindmark.

Materialet är dock ofullständigt på denna punkt. Järnbruken, gruvorna och textilindustrin är tex inte med.

Den största ökningen från 1972 till 1976 finns inom Verkstadsföreningens område. Ökningen är från cirka 20 sjukdagar 1972 till 32 sjukdagar 1976.

Så här ser ökningen ut i antal ersatta sjukdagar för olika grupper:

- Arbetare SAF-LO: 6,43 dar
- Tjänstemän SAF: 1,56
- Statstjänstemän: 3,56
- Kommunalanställda: 3,79

– Branschsiffrorna belyser att sjukförsäkringen inte är "boven", understryker Ingemar Lindberg. Varför skulle man anta att människor i så fall "missbruka" olika i olika branscher?

Istället har detta med arbetsförhållandena att göra. Redan 1972 var antalet sjukdagar per anställd högre på större arbetsplatser. Och fram till 1976 ökade denna skillnad.

Internationell miljöforskning i Sverige

Ett internationellt ekologiskt forskningscentrum bör inrättas i Sverige, föreslår centern i en partimotion. Motionärerna menar att det kan byggas upp med SIPRI (fredsforskningsinstitutet) som förebild. Vi behöver ytterligare kunskaper så att en strategi kan utarbetas för bättre resurshållning och mer rättvis fördelning av jordens resurser baserad på en ekologisk grundsyn, framhålls det.

Motionärerna föreslår också att den svenska regeringen i FN verkar för en övergripande plan för hushållningen med naturresurserna. Planen skulle bli ligga till grund för FN:s fackorgan i deras biståndsarbete. Vi måste också bryta det hittills förhärskande mönstret med utvecklingsländerna som råvaruleverantörer till industriländerna, framhåller motionärerna.

Naturresurs- och miljökommittén skall utforma långsiktiga riktlinjer

för naturresurs- och miljöpolitiken i Sverige. Dessa riktlinjer kommer att bli tämligen generella. Därför är det viktigt med en uppföljning på det lokala planet, framhåller motionärerna. De vill ha en alternativ utformning av de s.k. Gemensamma planeringsförutsättningarna så att man tillför ett ökat mått av ekologiskt tänkande.

Regeringen måste energiskt verka för en internationell överenskommelse mot luftföroreningarna, kräver centern och föreslår en plan för effektiv rökgasrening i Sverige.

En fördubbling av anslaget till kalkning av sjöar, 20 Mkr i stället för 10, vill c också ha. Anslaget för stöd till avfallsbehandling vill partiet höja med 50 Mkr.

Rovdriftens faror

Om mänskligheten skall kunna överleva måste de nu levande generationerna på ett helt annat sätt än hittills ta vetenskapen till hjälp och upphöra med utplundringen och förstörelsen av miljön. Det säger FN:s miljöprogram UNEP i ett pressmeddelande om en ny internationell strategi för bevarandet av jordens resurser.

Den nya strategin behandlades för en tid sedan på ett internationellt möte i Ashkhabad i Sovjetunionen med deltagande av omkring 600 experter och politiker. De betonade nödvändigheten av mera omfattande planering och av ökat samarbete mellan politiker och vetenskapsmän.

Strategin har utarbetats i samarbete med *International Union for the Conservation of Nature* (IUCN) och framhåller de långsiktiga åtgärderna mot de faror som mänskligheten kommer att ställas inför om vi inte redan nu tar hänsyn till våra efterkommandes problem.

Listan över riskerna är oändlig, säger UNEP.

Man behöver bara se på situationen i dag för att förstå att denna FN-organisation inte utan anledning ringer med alarmklockan:

Nästan hälften av jordens tropiska regnskogar har förstörts.

43 procent av de bördiga jordarna har förvandlats till öken, inte minst till följd av mänskligt oförstånd. Yt-

terligare omkring 20 procent ris-kerar att bli öken.

Över 1 000 djur- och 25 000 växt-arter hotas av utrotning.

Kustområden som fungerar som uppfödningsskolor för två tredje- delar av världens fiske förekommer el- ler förstörs, floder och hav likaså.

Rovdriften på en lång rad natur- tillgångar har på ett drastiskt sätt re- ducerat eller redan uttömt dessa re- surser på många håll.

Människan viktigare än fordonen!

Forskningen bör i större utsträck- ning inriktas på människan i trafi- ken, inte på fordonen. Det anser so- cialdemokraterna i trafikutskottet i en motion om trafiksäkerhet. Åtgär- der på området bör framför allt sat- sas på de oskyddade trafikanterna, särskilt barn och äldre.

Motionärerna vill att trafiksäker- hetsutredningens arbete påskyndas så att ett mer samlat grepp kan tas kring de frågor som rör de oskydda- de trafikanternas trafiksäkerhet. En redovisning bör ske till vårriksdagen 1980.

Energibesparingsåtgärder bör ges ökat utrymme i den allmänna infor- mationen om trafiksäkerhet. Strä- vandena att åstadkomma energibe- sparingar sammanfaller i stor utsträckning med trafiksäkerhets- intressena.

Till ovanstående ändamål vill s destinerade anslagsökning som i årets budgetproposition föreslås för trafiksäkerhetsverkets infor- mationsverksamhet, 1,8 Mkr. Motionä- rerna är inte nöjda med att den skall gå till information om bilbältes- och reflexanvändning.

Bidraget till NTF vill s höja med 600 000 kr.

Särskilda satsningar föreslås för mopedisternas trafiksäkerhet, bli registrering av mopeder, skärpta bestämmelser om besiktning och bättre utbildning. Frågan om att höja åldersgränsen till 16 år bör övervägas gemensamt mellan de nordiska länderna.

Margot Håkansson och Bernt Ekinge, båda fp, föreslår att Röda korsets ABC-kurs om sex timmar blir obligatoriskt inslag i körkortsut- bildningen. Fordonskungörelsen bör enligt samma motionärer komplet-

teras med en bestämmelse om att bil och motorcykel under färd skall vara utrustade med första hjälpen- utrustning.

Se på händerna!

Den förträfflige populärmedicinske journalisten Stig Nordfeldt har i *Veckojournalen* (9/79) startat en ny avdelning "Hälsan till vardags", där denna tankvärdhet förekommer un- der rubriken "En halv tablett dagli- gen..."

Omslagsbilden på nr 7 av *Läkar- tidningen* visar en 82-årigs händer kring en digitaltablett, stor som ett risgryn. Det verkar ju inte så upp- skakande, till en början.

Men bakgrunden är det. Mannen fördes in till sjukhus, med akut förgiftning av hjärtmedicinen digitalis. En tablett om dagen var för mycket fann läkarna, han skrevs ut med or- dinationen en halv tablett dagligen.

Frågan är bara hur en gammal människa med försämrad syn och icke fullt lydig händer ska klara av att dela en så liten tablett. Docent *Percy Nordqvist*, geriatriker i Göte- borg, rapporterar i sammanhanget att hans sjukhus, Vasa, på senare tid sett ett tjugotal gamla patienter som fått ordinationen att dela sina table- ter. "Tittar inte akutmedicinaren på sina patienters händer och under- söker han inte hur bra patienterna ser?" frågar doktorn.

Läkemedel och gamla är ingen lätt sak, särskilt inte som gamla hör till storkonsumenter och kan ha både fem och tio olika slags tabletter att hålla reda på dagligen.

— — —
Å andra sidan skall med tacksamhet konstateras att läkemedelsföretagen har slutat med sina mest ouppbryt- bara "förpackningsförslutningar" (ja, det osannolika ordet har före- kommit). Numera behövs inte (som för smörgåsarna på tågkafévag- narna) kofot och dynamit för att öppna pillerburkarna. Det räcker i allmänhet med en nypstark anhäng- 1

Maximerad sjukvårdskostnad

Ett tak införs för vad man behöver betala i avgifter per år för besök hos

läkare, sjukgymnaster och för inköp av läkemedel. Det föreslår socialpo- litiska samordningsutredningen i ett delbetänkande som lämnats till soci- alminister Gabriel Romanus. I peng- ar räknat betyder det att ingen skall behöva betala mer än 250 alternativt 350 kr per år.

När man har gjort ett visst antal besök hos läkare etc eller köpt läke- medel ett visst antal gånger kan man enligt utredningens förslag gå till försäkringskassan och få ett "fri- kort". Med detta frikort får man för resten av året gratis medicin och slipper betala patientavgifter hos doktorn eller sjukgymnasten.

Förslaget är föranlett av en riks- dagsskrivelse om högkostnadsskydd för läkemedel.

F n har de flesta landsting ett hög- kostnadsskydd som gäller besök i öppen offentlig vård. Det är en gene- rell avgiftsmaximering per år utöver de enhetliga patientavgifter som gäl- ler vid varje vårdtillfälle.

För en liten grupp försäkrade som köper prisnedsatta läkemedel flera gånger per år kan det ändå bli en betydande kostnad per år. Dess- utom visar det sig att samma perso- ner också ofta gör många läkarbe- sök.

Om skyddet skall förstärkas för läkemedelskonsumenter måste det enligt utredningen ske genom att be- finliga system samordnas. Det för- slag som nu läggs fram innebär att skyddet för den enskilde byggs ut och kommer att omfatta även läke- medel och besök hos privatprakti- serande läkare och sjukgymnaster. Skyddet blir också enhetligt över hela landet.

Skyddet bör gälla individuellt, men dock vara gemensamt för samt- liga barn i en familj.

Lite läsning om barn

Inför världsbarnåret kan man be- grunda en del uppgifter ur Världs- bankens "World Atlas of the Child".

De flesta barnen finns i de fattiga u-länderna som Världsbanken kallar låginkomstländer (dit räknas de folkrikaste staterna).

I ett typiskt låginkomstland kom-

mer barnen år 2000 att vara dubbelt så många som 1975.

Detta kommer att ske trots det faktum att födelsetalen väntas sjunka avsevärt mellan 1975 och 2000. I Afrika från 45,6 per 1000 invånare till 38,6, i Asien från 43,4 till 31,4 och i Sydamerika från 38,8 till 28,1 per 1000.

Medellivslängden ökar. År 1960 kunde ett barn i ett typiskt låginkomstland inte räkna med att leva längre än 36 år. 1975 hade den förväntade livslängden ökat till 43 år.

År 1970 dog 108 av 1000 barn under det första levnadsåret i Afrika, 41 i Asien och 54 i Sydamerika. I Europa och Förenta staterna var siffrorna 24 och 20. Såväl spädbarnsdödlighet som dödlighet i åldersgruppen 1–4 år minskar.

På utbildningsområdet görs det fortfarande stora framsteg för flickornas del, men framgångarna (antalet barn i skolan) för pojkar och flickor tillsammans var i Afrika och Asien långsammare under 1970-talet än under 1960-talet. I ett typiskt låg-

inkomstland går 58 procent av barnen i åldern 6–11 år i skola men bara 9 procent av de 12–17 åriga. Som jämförelse kan nämnas att så gott som 100 procent av barnen i den yngsta åldersgruppen och 79 procent i den äldre gruppen går i skola i i-länderna.

Grupperar man staterna efter deras geografiska belägenhet i stället för inkomstnivå kan man i Världsbankens barnårsatlas se att antalet barn under resten av århundradet kommer att öka med 72 procent i Afrika, 49 i Asien, 47 i Sydamerika, 4 i Europa och 10 procent i Förenta staterna.

Medellivslängden har i Afrika stigit från 36 år 1960 till 44 år 1975, i Asien från 46 till 56 och Sydamerika från 56 till 62 år. I Europa var livslängden 1975 71 år och i USA 69 år.

I Afrika måste 1975 27 av 1000 barn arbeta innan de fyllt 15 år. I Asien var motsvarande siffra 14 och i Sydamerika 6. För Europa och USA var siffran 1.

Kongress om hälsa och arbete
Finlands Rehabiliteringsförbund håller kongress om hälsa och arbete i Åbo 7–9 juni 1979

Programmet omfattar bla:

- barn med handikapp
- tidig rehabilitering
- från arbetstagare till pensionär
- rehabilitering av äldre
- musik och rörelse som terapi

Upplysningar och anmälan:
Finlands rehabiliteringsförbund
Storsvängen 15 b A 1
00200 HELSINGFORS 20
tel 678 682, 671 669

socialmedicinsk tidskrift

ISSN 0037-833 X

Prenumerationspris (inklusive moms.)

Helår kr 70

Studerande helår kr 40.

Tidskriften utkommer med 10 nummer per år (1 per månad utom juli och augusti).

Lösnummer kr 8: – (exkl. moms.)

Dubbelnr kr 10: – (exkl. moms.)

Återgivande helt eller delvis av originalartiklar ur Smt utan angivande av källan förbjudes.

Prenumerationsavdelning:

Fack, 104 01 Stockholm 60

Tel. 08/87 34 91 Postgiro 1179-1

Annonssavdelning:

Maud Jacobsson, Alströmergatan 18, 112 47 Stockholm. Tel. 08/51 21 13, 51 67 60

Annonsspriser:

Omslagets andra och tredje sida kr 1 400, fjärde sida kr 1 525,

helsida kr 1 250, halvsida kr 750, kvartsida kr 450.

Spalthöjd 210 mm, spaltbredd 70 mm, sidans bredd (2 spalter) 150 mm.

Tryckeri: Norstedts Tryckeri, Stockholm 1979

Utgivningsplan 1979

Nummer	1	2	3	4	5–6	7	8–9	10
Utkommer	22/1	19/2	19/3	23/4	12/6	17/9	5/11	10/12
Sista manusdag för annonser:								
sättning	14/12	16/1	13/2	16/3	7/5	14/8	2/10	6/11
helmaterial	18/12	19/1	16/2	19/3	10/5	17/8	5/10	9/11